

Müzik Videolarındaki Müstehcenliğin 7-12 Yaş Çocuklar Üzerindeki Etkisi

THE EFFECTS OF MUSIC VIDEO CONTENT ON THE SEXUAL MORES AND BEHAVIOR OF 7 TO 12 YEAR-OLD CHILDREN

Pınar Mehri CEYLAN,^a Dr. Ali E. DEMİRBAĞ,^b Dr. Ahmet ÇİFTÇİ^c

^aSağlık Bakanlığı Halkla İlişkiler Koordinatörlüğü (SABİM),

^bGastrointestinal Cerrahi Kliniği, Türkiye Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi,

^cRadyo-Televizyon ve Sinema Bölümü, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, ANKARA

Özet

Amaç: Popüler müzik eserlerini tanıtmayı ve tüketimini amaçlayan müzik videolarının (klipler) içeriğindeki müstehcen unsurlar gittikçe artmakta ve bunlar, tekrara dayalı anlatı yapıları ve sürekli yayınlanmaları nedeniyle çocukların cinsel ve bilişsel gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Çalışmada, yayınlanan kliplerdeki müstehcen unsurların, 7-12 yaş arası çocuklarda müstehcenliğin kabul edilebilirlik sınırını etkileyip etkilemediği araştırılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Gerekli izinler alındıktan sonra, üst, orta ve alt sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi temsil eden Çankaya, Yenimahalle ve Sincan ilçelerindeki 3 ilköğretim okulunun birinci kademesindeki toplam 596 çocuk (yaş ort: 9.4 ± 1.5 ; 290 K, 306 E) üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri çocukların yaşadıkları semt, yaş, cinsiyet, ebeveynlerin eğitim ve meslek durumu, çocuğun klip izlemesine karşı ebeveynin tutumu, televizyon (TV) izleme süresi, kablolu/uydu yayınları, bir şarkıcıya hayranlık duyma durumu; bağımlı değişkenleri, hayranlık duyulan sanatçıların giyim tarzı, dans ve beden hareketleri, şarkıları ve ayrıca 25 popüler şarkıdan alınan argo ve müstehcen yan anlamları olan sözlerin çocuklarca ayıp kabul edilip edilmediği ve aynı zamanda çocukların bu sanatçıları model alma konusundaki tutumlarıdır. Analiz için çapraz tablolarda χ^2 testi, ortalamaların karşılaştırılmasında Student t, Mann Whitney U, Kruskal Wallis Varyans Analizi ve Post hoc çoklu karşılaştırma testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Kliplerde kızlar dans ve beden hareketlerinden (%22.2, $p=0.019$), küçükler giyimlerden (7 yaş için %9.6, $p=0.04$) etkilenmekteydi. Kliplerdeki müstehcenliğe ilgi, Çankaya (%21.4, $p=0.000$)'dakilerde, kablolu TV/uydu yayınlarını izleyebilenlerde (%21.4, $p=0.004$), erkeklerde (%19.3, $p=0.020$), küçüklerde (%21.0, $p=0.000$), 5 saat ve üstünde TV izleyenlerde (%23.4, $p=0.005$); kliplerde ayıp görüntü, söz, dans figürü olduğunu düşünme durumu Sincan'dakilerde (%72.0; $p=0.001$), küçüklerde (7 yaş için %23.2, $p=0.005$) ve erkeklerde (E: %64.3, $p=0.000$); kliplerdeki sanatçılarla yaşanan özdeşleşme Sincan'dakilerde, küçüklerde ve kızlarda diğerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulundu ($p<0.05$).

Sonuç: Kliplerdeki müstehcen görüntüler yaş, sosyo-ekonomik-kültürel düzey, cinsiyet, kablolu TV/uydu yayınlarını izleme, bir şarkıcıya hayranlık duyma, izleme süresi, klipleri izlemeye karşı ebeveynin tutumu değişkenlerine bağımlı olarak, çocukların cinsel ve bilişsel gelişimlerini ve müstehcenliğin kabul edilebilirlik sınırlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik videosu, çocuk, cinsel, ahlâki gelişim

Türkiye Klinikleri J Med Sci 2005, 25:213-220

Geliş Tarihi/Received: 04.10.2004

Kabul Tarihi/Accepted: 17.02.2005

Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-Televizyon Anabilim Dalı (21 Nisan 2004, Ankara) master tezi olarak hazırlanmış ve sunulmuştur.

Yazışma Adresi/Correspondence: Pınar Mehri CEYLAN
Sağlık Bakanlığı Halkla İlişkiler Koordinatörlüğü (SABİM)
Sıhhiye, ANKARA
pceylan@saglik.gov.tr

Türkiye Klinikleri J Med Sci 2005, 25

Abstract

Objective: It has been claimed that not only "obscene" song texts, but also the increasingly erotic fashions and suggestive dance styles often evident in contemporary music video clips are negatively, if gradually, affecting the physical, sexual, moral and mental growth of young children. The purpose of this study was to determine whether or not these effects can be assessed.

Material and Methods: This study included 596 parentally-consented, first level primary school children 290 females, 306 males, mean age: 9.4 ± 1.5) hailing from upper, middle and lower class socio-economic and cultural environments. Independent variables were location, age, gender, education level, profession of the parents, attitude of parents on the child's watching of music clips, length of such watching, cable TV/satellite channel availability, and choice of performers. The individual child's preferred fashion, style of dancing, and the body movements of his or her favorite performer, their songs, ideas of what constitutes "obscenity" with regard to the jargon or metaphor contained in texts extracted from 25 popular songs, and lastly, the attitudes of children in their acceptance of pop singers as role models served as dependant variables. Data were statistically examined by chi-square, Student's-t, Mann-Whitney-U, Kruskal-Wallis and Post hoc tests.

Results: Girls were more affected by dance and body movements than boys (22.2%, $p=0.019$). Younger children were more affected by fashion than older (9.6% for 7 year olds, $p=0.04$). Overall, the girls' favorite singers were female and the boys' male. Children who were more likely to exhibit a higher tolerance for what they termed "obscenity" were those living in Çankaya (21.4%, $p=0.000$), those whose households had access to cable TV/satellite (21.4%, $p=0.004$) and those who watched TV longer (> 5 hours 23.4%, $p=0.005$). Those more apt to contribute such attitudes to the texts, fashion styles and dance maneuvers prevalent in music videos were those children living in Sincan (72.0%, $p=0.001$), who were as well younger (23.2%, $p=0.005$) and male (64.3%, $p=0.000$). The tendency to identify with pop singers was significantly higher in children living in Çankaya, as well as in younger females ($p<0.05$).

Conclusion: The results of these data show that erotic or "obscene" contents of music clips affect the sexual attitudes and behavior of children, depending on variations such as age, socio-economic and cultural levels, gender, and the amount of time spent watching cable and satellite TV.

Key Words: Music, child, sexuality, mental healing

En genel tanımıyla sese biçim verme sanatı olan müzik, duygusal dışavurum aracı olarak ilkçağlarda ayinsel işlevler yüklenmiş; ortaçağ da ise, dönemin siyasal ve

toplumsal koşullarına paralel olarak Kilise'nin egemenliğine geçmiştir.^{1,2}

Endüstri devrimi sonrasında gelişen teknolojiye paralel olarak müzik eserleri toplumla etkileşimleri bakımından bağımsızlaştırılmış, "meta" özelliği kazandırılarak, kitlesel üretim ve tüketim olanaklarıyla gelir ve eğitim düzeyleri düşük kitlelere yöneltilmiştir ve bunun sonucunda müzik eserlerinin içeriğinde sanatsal kaygı geri plana itilmiştir.³

Seri üretim ve tüketim hedefiyle, müziksel iskeleti aynı ya da "parça değişebilirliğine" bağlı olan, belli kalıplara farklı sözlerin yazılmasıyla oluşturulan ve müzik endüstrisinin "sahte bireyselleşmiş kancalar" aracılığı ile sürekli yenilik yanılması yaratarak geniş kitlelere pazarladığı bu müzik ürünleri "popüler müzik" olarak adlandırılmıştır.⁴

Öte yandan, müzik ve televizyon endüstrilerindeki gelişmelerin sonucunda, popüler müziğin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını gerçekleştirmek amacıyla 1980'li yıllarda "müzik videosu" olarak adlandırılan görüntü formları ortaya çıkmış ve bunlar ülkemizde 1990'lı yıllarda yaygınlaşmıştır.³

Günümüzde pek çok televizyon kanalında, günün her saatinde klipler izlenebilmektedir. Burada temel sorun, kliplerin içeriğinde gerek şarkı sözleri; gerek videoda yer alan yorumcu ve varsa diğer kişilerin giyim tarzı; gerekse dans ve beden hareketleri aracılığıyla estetize edilmiş, abartılı bir cinsellik sunumunun, giderek artan miktarda yer almasıdır. Yoğun bir şekilde izlemeye maruz bırakıldığımız bu abartılmış ve pornografi sınırlarını zorlamakta olan cinsellik sunumlarının, sosyal yaşantının değerler sistemini tehdit eder bir konuma geldiği, müstehcenliğin kabul edilebilirlik sınırlarını aşmaya başladığı görülmektedir.⁵

Cinselliğin bir meta olarak sömürülmesine aracılık eden görüntü formlarından biri olan klipler, geleneksel anlatı yapısına uymayan, tekrara dayalı, görsel tuzaklarla kuşatılmış anlatı yapısı nedeniyle, her kesimden ve her yaştan izleyicinin dikkatini ve ilgisini çekmektedir.

Çocuk ve gençlerin kliplere ilgisi giderek artmaktadır. Henüz cinsel ve bilişsel gelişimleri nedeniyle ekrandan aldıkları iletileri iyi-kötü ayrımı yaparak yorumlayamayan çocuklar, fiziksel ve ruhsal sağlıkları bakımından kliplerin, bu porno-grafi sınırlarını zorlayan içeriğinden etkilenmektedirler.

7-12 yaş arası çocuklar; cinsel rollerin pekişip sağlamlaştığı, ego ve süper egonun geliştiği, sosyalleşmenin yaşandığı "Latent Dönem" ile vicdan, ahlak gibi değerler sisteminin gelişmeye başladığı, uygun cinsel kimlik rollerinin öğrenildiği, dünyayı algılamada somut düşünme mantığının egemen olduğu "Somut İşlemler Dönemi"ndedirler.^{6,7}

Öte yandan kamusal hizmet niteliğinde olan televizyon yayıncılığında tecimsel ya da kamusal örgüt yapısından bağımsız olarak yayın içeriğinin kamu yararı ve özellikle çocuk ve gençlerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarının gözetilerek düzenlenmesi gerekmektedir. Bu durum uluslararası ve ulusal düzeyde hukuki güvence altına alınmıştır.

Bu çalışma, müzik videolarındaki erotik, müstehcen ve pornografik görüntülerin ilköğretim birinci kademe öğrencileri (7-12 yaş) üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler

Araştırma projesi için Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Ana Bilim Dalı Başkanlığı (17.04.2004 tarih ve 07 numaralı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı)'ndan onay, uygulama için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü (20.05.2003 tarih ve 2265 sayılı)'nden izin alınmıştır. 2002-2003 öğretim yılında, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı verilerine göre alt, orta ve üst sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi temsil eden Ankara merkez ilçelerinin üçünden seçilen ilköğretim okullarında (Sincan, Yenimahalle ve Çankaya) toplam 596 çocuk üzerinde anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.⁸

Üç bölümden oluşan anketin 1. bölümünde öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini (semt, öğrencinin yaşı, kardeş sayısı, cinsiyeti, sınıfı, anne

ve babanın eğitim ve meslek durumları); 2. bölümünde öğrencilerin televizyonla ilişkilerini (evde ve çocuğun odasında TV olup olmadığı, kablo veya uydu yayını izleyebilme, ortalama TV izleme süresi, izlediği kanal ve programlar, çocuğun TV izlemesine karşı anne ve babanın tutumları); 3. bölümünde ise, öğrencilerin kliplerdeki müstehcen görüntülerle etkileşimlerini tespit etmeye yönelik sorular (izlediği müzik TV kanalının özellikleri, şarkıyı klipi ile izleme tercihi, çocuğun klipleri izlemesine karşı anne ve babanın tutumları, klipte en çok sevilen unsurlar, hayran olunan sanatçı ve bu sanatçıların dans ve beden hareketleri, giyim tarzları ve şarkılarının sözlerine çocuğun ilgisi, sanatçılarla özdeşleşme yaşayıp yaşamadığı, çocuğun klipteki müstehcenliğin farkında olup olmama durumu ve klipteki müstehcenliğin izleme için tercih nedeni olup olmadığı) sorulmuştur. Uygulama sırasında çocuklardan çağrışım yoluyla her gün izledikleri klipleri hatırlayarak, soruları yanıtlamaları istenmiştir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri çocukların yaşadıkları semt, yaş, cinsiyet, ebeveynlerin eğitim ve meslek durumu, çocuğun klipleri izlemesine karşı ebeveynin tutumu, televizyon izleme süresi, kablolu TV/uydu yayınlarını izleyebilme, bir şarkıcıya hayranlık duyma durumudur. Bağımlı değişkenler ise; kliplerde ayıp görüntü olduğunu düşünme durumu, kliplerdeki müstehcenliğe ilgi ve ayrıca 25 popüler şarkıdan alınan argo ve müstehcen yan anlamları olan sözlerin (*Bandıra bandıra ye beni, Hişt zilli, Ağzını yerim, Seksi fani, Azıcık ucundan versen, Terle söndürme ateşini, Kuytumu al, Okudun beni gecelerce, "I am Turkish delight", Yatağıma gel, ateşimi gör, Ellere var da bize yok mu?, Kız hepsi senin mi?, Kaldıramazsan kaldırırlar, Çok canım çekiyor seni, Seni gidi seksi şey, Ya gel bana sahici sahici, Tavla beni, Neremi neremi?, Napcaz şimdi?, Hüüp diye içine çek beni, Sarı şekerim bana şekerini ver, Ateşini yolla bana, Kapıma birgün ipe ipe geleceksin, Kuşu kalkmaz*) çocuklarca ne oranda ayıp kabul edildiği ve aynı zamanda çocukların bu sanatçıları model alma konusundaki tutumlarıdır.

Özellikle birinci kademenin birinci kısmındaki

öğrencilerin yaşlarının küçük olması nedeniyle, soruları algılama ve yanıtlamada kısmen yaşadıkları sorunlar, öğrencilerin soruyla karşılaştıkları anda bazen bir karara varamamaları, bazen hatırlayamama sorunları bu araştırmanın kısıtlılıkları olmuştur.

Elde edilen veriler kodlanarak SPSS for Windows 10.01 ortamında bilgisayara kaydedildi. Ölçümle belirlenen değişkenler Ortalama \pm Std. Sapma olarak verildi. İkili grup ortalamaları parametrik verilerde "İki ortalama arasındaki farkın önemlilik testi (Student t)" ve non-parametrik verilerde "Mann Whitney-U"; 3 ve daha çok grup ortalamaları "Kruskal Wallis Varyans Analizi"; Kruskal Wallis testi sonrası farkın hangi ikiliden kaynaklandığı "Post hoc çoklu karşılaştırma testi" ile analiz edildi ve çapraz tablolarda " χ^2 testi" uygulandı. Bütün testlerde $p < 0.05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.⁹

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı demografik özelliklerini gösteren Tablo 1'e göre, annelerin çoğunluğunun ilkökul mezunu ve ev

Tablo 1. Öğrencilerin ve ebeveynlerin bazı demografik özellikleri.*

Semtler	Kız		Erkek	
	N	%	N	%
Sincan	104	52.0	96	48.0
Yenimahalle	85	45.5	102	54.5
Çankaya	101	48.3	108	51.7
$\chi^2: 1.964; p= 0.375$				
Yaş				
7	45	54.2	39	45.8
8	56	52.4	50	47.6
9	53	46.1	62	53.9
10	58	41.9	79	58.1
11	45	46.9	51	53.1
12	33	56.1	25	43.9
Yaş Ortalaması	9.3 \pm 1.5 y. (7-12)		9.4 \pm 1.4 (7-12)	
Ebeveyn	Anne		Baba	
Öğrenim Durumu	N	%	N	%
Okur-Yazar değil	17	3.0	8	1.4
İlkokul	262	46.5	163	29.2
Ortaokul/Lise	199	35.3	237	42.4
Önlisans/Lisans	86	15.2	151	27.0
Ebeveyn Meslek	Anne		Baba	
	N	%	N	%
İşsiz/Ev hanımı	413	74.1	17	3.0
İşçi	39	7.0	199	35.0
Memur	61	11.0	161	28.3
Serbest meslek	44	7.9	192	33.7

* Annelerin çoğunluğunun ilkökul mezunu ve ev hanımı; babaların çoğunluğunun ise, ortaokul/lise mezunu ve işçi olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin kliplerle ilgili bazı sorulara verdiği yanıtlar.*

Klipte En Çok Sevilen Öge	En Çok		En Az	
	N	%	N	%
Şarkı Sözleri	374	67.7	178	32.2
Şarkıcının Kendisi	363	66.1	186	33.9
Şarkıcının Giyim Tarzı	151	27.6	395	72.4
Dans ve Beden Hareketleri	217	39.6	331	60.4
Hayranlık Duyulan Şarkıcı	Türk		Yabancı	
	N	%	N	%
Var	481	81.9	299	50.8
Yok	115	18.1	293	49.2
Klipte Ayıp Bulunan Öge	En Çok		En Az	
	N	%	N	%
Öpüşme Sahneleri	418	81.9	82	18.1
Şarkı Sözleri	119	23.5	389	76.6
Dans ve Beden Hareketleri	150	29.5	358	70.5
Şarkıcının Giyim Tarzı	336	66.2	171	33.7
Kliplerde "Ayıp" Görüntü	N		%	
Var	207		34.7	
Bazen Var	187		31.4	
Yok	202		33.9	

* Kliplerde en çok şarkı sözleri ve şarkıcının sevildiği, büyük oranda bir şarkıcıya hayranlık duyulduğu, öpüşme sahnelerinin "en ayıp" bulunduğu görülmektedir.

hanımı olduğu, babaların çoğunluğunun ise, ortaokul/lise mezunu ve işçi olduğu görülmektedir.

Çankaya'da yüksek okul mezunu anne/baba oranı diğer ikisinden anlamlı derecede yüksek (anne için $p=0.000$; baba için $p=0.000$) iken; ev hanımı anne oranı ile işsiz baba oranı diğer iki ilçeye göre daha düşüktü (anne için $p=0.000$; baba için $p=0.000$).

Yalnızca 7 çocuğun evinde TV bulunmamakta, 198 çocuk odasında TV izleyebilmekte, 209 çocuk da kablolu TV/uydu yayınlarını izleyebilmektedir. Kablolu TV/uydu

yayınlarının, çocukların müstehcenliğe olan ilgilerini arttırdığı görülmektedir ($\%21.4$, $p=0.004$).

Çocukların ortalama TV izleme süresi 3.2 ± 2.2 saat idi. Yaşa paralel olarak TV izleme süresinin arttığı (12 yaş çocuklarda 4.1 ± 2.2 iken, 7 yaş çocuklarda 3.1 ± 2.5 saat, $p=0.000$); kızların erkeklere (K: 3.0 ± 2.1 , E: 3.5 ± 2.2 saat; $p=0.000$), Yenimahalle'dekilerin diğerlerine oranla daha fazla televizyon izledikleri tespit edilmişti. TV izleme süresi kliplerdeki müstehcenliğe olan ilgiyi arttırmaktaydı (>5 saat için $\%23.4$, $p=0.005$).

Öğrencilerin klipleri izleme konusundaki bazı sorulara verdikleri yanıtları gösteren Tablo 2'de bir şarkıcıya hayranlık duyma oranının oldukça yüksek olduğu, bir klipte en çok sanatçının kendisinin ve şarkı sözlerinin beğenildiği görülmektedir. Kliplerde "ayıp" görüntü olduğunu düşünenlerin oranı $\%34.7$ iken, en çok "ayıp" bulunan öge "öpüşme" sahneleriydi ($\%81.9$).

Ayrıca, kızların kliplerdeki dans ve beden hareketlerinden (K: $\%45.5$, E: $\%34.1$; $p=0.019$), küçüklerin şarkıcı ve diğerlerinin giyim tarzından etkilendiği (7 yaş için $\%34.3$ iken, 12 yaş için $\%20.4$; $p=0.004$), kızların bayan, erkeklerin de erkek sanatçılara daha çok hayranlık duyduğu ($p=0.000$) ve yaşa paralel olarak yabancı şarkıcılara hayranlığın arttığı (7 yaş için $\%48.1$ iken, 12 yaş için $\%66.7$; $p=0.000$) tespit edilmişti. En az bir şarkıcıya hayranlık duyanlarda "hayran olunan şarkıcı gibi olmak isteme" oranı, hayranlık

Tablo 3. Semte göre öğrencilerin klipleri izleme tutumları ve ebeveynlerin buna yaklaşımı.*

Ort. TV İzleme Süresi	Sincan		Yenimahalle		Çankaya	
	3.2 ± 2.2 Saat 3.0 (1-12)		3.5 ± 2.5 Saat 3.0(1-15)		3.0 ± 2.0 Saat 3.0 (1-10)	
Kruskal Wallis Testi $\chi^2: 1.599; p=0.450 > 0.05$						
Müzik Videolarını	N	%	N	%	N	%
İzlerim	106	53.0	70	37.3	79	37.7
İzlemem	19	9.5	25	13.0	22	10.1
Fark etmez	75	37.5	92	49.7	108	52.2
$\chi^2: 13.988; p=0.007 < 0.01$						
Klip İzlemeye Karşı Ebeveyn Tutumu	N	%	N	%	N	%
Karışır	16	7.5	17	8.8	13	6.3
Karışmaz	125	62.0	115	62.6	161	77.3
Bazen karışır	62	30.5	53	28.67	34	16.4
$\chi^2: 14.741; p=0.005 < 0.01$						

* TV izleme süresinin Yenimahalle'de daha fazla olduğu, klipleri izleme tercihinin yüksek olduğu ve üç semtte de ebeveynin çocuğun klipleri izlemesine büyük oranda karışmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin kliplerde müstehcen görüntü olduğunu düşünme durumu.*

Cinsiyet	Var		Bazen var		Yok		
	N	%	N	%	N	%	
Kız	169	58.9	92	32.1	26	9.1	
Erkek	193	64.3	53	17.7	54	18.0	
$\chi^2: 21.604$ $p= 0.000 < 0.001$							
Semt	Sincan	144	72.0	37	18.5	19	9.5
	Yenimahalle	110	61.5	47	26.3	22	12.3
	Çankaya	108	52.4	59	28.6	39	18.9
$\chi^2: 17.869$ $p= 0.001 < 0.01$							
Yaş	7	19	23.2	25	30.5	38	46.3
	8	46	43.8	24	22.9	35	33.3
	9	40	35.1	29	25.4	45	39.5
	10	47	34.6	42	30.9	47	34.6
	11	34	35.4	39	40.6	23	24.0
	12	19	32.8	26	44.8	13	22.4
$\chi^2: 25.300$ $p= 0.005 < 0.01$							

* Kliplerde müstehcen görüntü olmadığını düşünme oranı Çankaya'dakilerde, kızlarda ve küçüklerde diğerlerine göre daha yüksektir.

Tablo 5. Klipteki müstehcenliğe ilgi.*

Cinsiyet	İzlerim		İzlemem		Fark Etmez		
	N	%	N	%	N	%	
Kız	32	11.1	182	63.2	74	25.7	
Erkek	58	19.3	176	58.7	66	22.0	
$\chi^2: 7.827$ $p= 0.020 < 0.05$							
Semt	Sincan	19	9.5	140	70.0	41	20.5
	Yenimahalle	27	15.0	114	63.3	39	21.7
	Çankaya	44	21.4	102	49.5	60	29.1
$\chi^2: 20.308$ $p= 0.000 < 0.001$							
Yaş	7	17	21.0	40	49.4	24	29.6
	8	21	20.0	70	66.7	14	13.3
	9	11	9.7	82	72.6	25	18.5
	10	20	14.8	90	66.7	25	18.5
	11	12	12.5	56	58.3	28	29.2
	12	9	15.5	18	31.0	31	53.4
$\chi^2: 51.729$ $p= 0.000 < 0.001$							

* Kliplerdeki müstehcen görüntülere ilgi erkeklerde, Çankaya'dakilerde ve 7 yaşındakilerde daha yüksektir.

duymayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştu ($p= 0.000$).

Semte göre öğrencilerin klipleri izleme tutumları ve ebeveynlerin bu duruma yaklaşımları Tablo 3'te görülmektedir. Buna göre klipler her üç semtte de büyük oranda ilgiyle izlenmekte, ebeveynler de çocuklarının klipleri izlemesine karışmamaktaydı.

Tablo 4'te Çankaya'dakilerin, diğer iki ilçedeki çocuklara; kızların erkeklere; küçüklerin büyüklerle oranla kliplerde müstehcen görüntü olmadığını düşündükleri görülmektedir.

Çocukların kliplerdeki müstehcenliğe ilgisini

gösteren Tablo 5'e göre, ilgi erkeklerde (%19.3); Çankaya (%21.4)'dakilerde ve 7 yaşındakilerde (%21.0) daha yüksekti.

Hayranlık duyulan sanatçıyla özdeşleşme yaşanıp yaşanmadığını gösteren Tablo 6'ya göre ise; bu oranın kızlarda, Sincan'dakilerde ve küçüklerde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çocukların 25 popüler müzik eserinden alınan argo ve müstehcen içerikli şarkı sözlerini "ayıp" bulma ortalamaları Tablo 7'de özetlenmiştir. Yaş ve cinsiyete göre şarkı sözlerini ayıp bulma ortalamaları arasında anlamlı farklılık görülmemekte, sadece Çankaya'dakilerden kaynaklanan bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 6. Hayran olunan şarkıcıyla özdeşleşme.*

Hayran Olunan Şarkıcı Gibi Olmak İsteme	Evet		Bazen		Hayır		
	N	%	N	%	N	%	
Cinsiyet	Kız	101	34.9	98	33.9	90	31.1
	Erkek	90	29.9	79	26.2	132	43.9
$\chi^2: 10.379$ $p= 0.006 < 0.01$							
Semt	Sincan	68	34.0	48	24.0	84	42.0
	Yenimahalle	61	33.5	47	25.8	74	40.7
	Çankaya	63	30.6	83	40.3	60	29.1
$\chi^2: 16.492$ $p= 0.002 < 0.01$							
Yaş	7	30	36.6	25	30.5	27	32.9
	8	39	37.1	24	22.9	42	40.0
	9	42	37.2	33	29.2	38	33.6
	10	39	28.7	35	25.7	62	45.6
	11	25	26.0	33	34.4	38	39.6
	12	17	29.3	27	46.6	14	24.1
$\chi^2: 18.781$ $p= 0.043 < 0.05$							

* Hayranlık duyulan şarkıcıyla yaşanan özdeşleşme kızlarda, Sincan'dakilerde ve küçüklerde daha yüksektir.

Tablo 7. Öğrencilerin semt, yaş ve cinsiyete göre popüler 25 müzik eserinden alınan müstehcen ve argo içerikli şarkı sözlerini ayıp bulma ortalamaları.

Semtler	N	Ort. ± Std. Sapma	Ortanca	Min-Maks	
Sincan	200	14.2 ± 5.9	14.0	0-25	
Yenimahalle	183	13.0 ± 6.5	13.0	0-25	
Çankaya*	206	10.0 ± 5.9	10.0	0-25	
$F: 25.539$; $p= 0.000 < 0.001$ (* diğer ikisinden farklı)					
Yaş	7	82	12.4 ± 6.6	12.5	0-25
	8	105	13.2 ± 6.7	13.0	0-25
	9	114	12.8 ± 6.0	13.0	0-25
	10	136	12.1 ± 5.9	12.0	0-25
	11	96	12.3 ± 6.0	12.0	0-25
	12	58	11.0 ± 7.3	11.5	0-25
$\chi^2: 4.497$; $p= 0.480 > 0.05$					
Cinsiyet	Kız	289	12.8 ± 6.2	13.0	0-25
	Erkek	302	12.0 ± 6.4	12.0	0-25
$t: 1.444$; $p: 0.149 > 0.05$					

Tartışma

Çeşitli çalışmalarda çocukların hayatlarında oldukça uzun bir süreyi televizyon karşısında geçirdikleri sonucuna varılmıştır.¹⁰⁻¹² Çalışmamızda ise, çocukların ortalama TV izleme süreleri 3.2 ± 2.2 saat olarak bulunmuştur. TV izleme süresi arttıkça, kliplerdeki müstehcenliğe olan ilginin de arttırdığı görülmektedir. Yetişkinlere yönelik görsel içerik taşıyan bu görüntü formları çocukların da büyük oranda ilgisini çekmektedir. Araştırma bulgularına göre, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyden bağımsız olarak ebeveynlerin, çocuklarının klipleri izlemesine müdahale etmedikleri görülmektedir.

Çocukların TV'de yetişkinlere yönelik programları izlemelerinin, çocukluk ve yetişkinlik arasındaki sınırı etkilediği, medyayı denetimsiz izleyen çocukların gelişim düzeyine uygun olmayan yineleyici, yönlendirici mesajlardan duygusal, ruhsal ve sosyal açıdan olumsuz olarak etkilenmeye açık oldukları, bilişsel gelişim sürecinde olduklarından TV aracıyla sunulan mesajları iyi-kötü ayırımına tutamadıkları ve gerçeklik algılarının TV'den sunulanlar üzerinden oluştuğu bilinmektedir.^{10,13,14}

Genel olarak çocukların televizyon ile etkileşimleri konusunda yapılan araştırmalarda olumlu etkilerin yanında, fiziksel saldırganlığın artması, şiddete başvurma ve şiddete karşı duyarsız olma, okuma zevkinde azalma, ders çalışmaya karşı isteksizlik ve okul başarısının düşmesi, izlenen kahramanı taklit etme, sosyal ilişkilerin zayıflaması, göz ve uyku bozuklukları, sorumluluk almama, obezite gibi olumsuz etkiler saptanmış, dil gelişimlerinin de bozulduğuna dikkat çekilmiştir.¹⁵⁻¹⁸

Klipler ise, müziğe eşlik eden zaman, mekân ve konu birliği olmayan, tekrara dayalı görsel imgelerin tekrar tekrar yayınlanmasından oluşan kısa süreli yapımlardır. Bunlar, içerikteki görsel imgelerin, sadece şarkının dinlenmesiyle bile zihinde çağrışım yoluyla canlandırılmasına neden olacak ve izleyicide hedeflenen duyguların harekete geçirilmesini sağlayacak kadar güçlü görüntü formlarıdır. Belirli bir klipi dinlerken ya

da izlerken beyinde bu bağlantı kurulmaktadır. Böylece aynı şarkı, görüntüden bağımsız olarak dinlediğinde bile söz konusu görsel imgeler beyinde tekrar canlanır. Bu süreç, bilişsel öğrenme alanındaki şartlanmanın temel düzenini izler.^{3,19,20}

Kliplerin birbirinden bağımsız, devingen görüntü parçalarından oluşan yapısının, özellikle bebeklerin zihninde karmaşıklığa yol açtığına, onların içine kapanmasına ve dünyadan kopmasına neden olduğuna, sürekli müzik yayını yapan televizyon yayınlarını izleyen ve önce işitme bozukluğu şikayetiyle odyoloji bölümüne başvuran ve otizm tanısı konan çocukların sayısının giderek arttığına ve dolayısı ile sürekli müzik klipleri izlemenin çocuklarda otizm riskini arttırdığına dikkat çekilmektedir.²¹

Amerikan Pediatri Akademisi'ne göre, özellikle 2 yaşına kadar olan bebeklerde televizyonun izlenmesi, onların sosyal, emosyonel ve kognitif davranışlarının gelişimini olumsuz etkilemektedir.²² Anlatı yapıları nedeniyle kliplerde bu olumsuz etkiler pekiştirilmekte ve belki "Klip Sendromu" gibi tanımlanabilecek "mood" değişikliklerine" neden olabilmektedir.

Çocukların kliplerde şarkı sözlerini ve şarkıcının kendisini diğer unsurlara göre daha çok sevdiği ve çoğunluğunun en az bir şarkıcıya hayranlık duydukları görülmektedir. Öğrencilerin hayranlık duydukları sanatçıyla özdeşleşme oranın kızlarda, alt sosyo-ekonomik ve kültürel düzeydekilerde ve küçüklerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Kızlar bayan, erkekler de erkek sanatçılara hayranlık duymakta ve yaş arttıkça herhangi bir sanatçıya hayranlık duyma oranı da artmaktadır.

Kliplerde yaratılmaya çalışılan ve büyük oranda da başarı kazanan "yıldız imgesi" aracılığı ile oluşturulan hayran kitlesinin çoğunluğunu çocuk ve gençler oluşturmaktadır.³ Çocuklar hemcinsleri olan şarkıcılarla özdeşim kurarak, onları model almaktadırlar. Klipler sosyalleşme sürecinde onlara model alabilecekleri geniş bir rol-model evreni sunmakta ve bu evrenin niteliği önem kazanmaktadır. Çünkü çocuklar kurgu ya da gerçek bir modeli zihinlerinde saklayarak ileri

yaşlarında bile tekrarlayabilmektedirler ve klipler onların yaşam pratikleri üzerinde olumsuz etki yapmaktadır.^{14,23,24}

Çocukların büyük çoğunluğu klipleri ve bunlardaki müstehcen içeriği ilgiyle izlemektedir. Bu ilginin ise yaş, sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlere göre değiştiği, TV izleme süresi ve kablolu TV/uydu yayınlarını izlemenin bu ilgiyi arttırdığı görülmektedir.

7-12 yaş arası çocukların içinde buldukları gizil dönemin özelliklerine zıt bir şekilde klipler aracılığı ile sürekli, birbirinden bağımsız, pornografik sınırlarını zorlayan müstehcen imajları izlemeleri onların, hazır olmadıkları cinsel uyarılarla karşı karşıya kalmalarına ve bilişsel çatışma yaşamalarına neden olmaktadır. Ayrıca pornografik imajlar, sürekli olarak “flash back” gibi tekrar tekrar zihinde canlanmakta, bu tekrarlayan resimler de pornografiyi gittikçe artan miktarda fantezi dünyasına dahil etmekte ve fantezi ve gerçek arasındaki sınırı bulanıklaştırmakta, sonuçta da zihnin ahlaksızca görüntülerin bombardımanına maruz kalmasına neden olarak, insanın yaşamdan kopmasına yol açmaktadır.²⁵ Kliplerde bu durum, anlatı yapılarından dolayı, içerikteki kısa süreli bu tür imajların etkisini daha da pekiştirmektedir. Ayrıca kliplerdeki cinsel şiddet görüntüleri çocukların yaşama olan güvenini sarsmakta, kadın-erkek ilişkilerini ve kişiler arası iletişimlerini olumsuz yönde etkilemekte ve onların incinmesine neden olmaktadır.²⁶

Yine çocukların kliplerin içeriğinde şarkı sözleri, dans ve beden hareketleri, şarkıcı ve diğerlerinin giyim tarzı gibi unsurların etkisiyle yaratılıp öne çıkarılan müstehcenliği büyük oranda algılayamadıkları görülmektedir.

Ayrıca 25 popüler müzik eserinden alınan argo ve müstehcen içerikli şarkı sözlerini “ayıp” bulma ortalamalarında yaş ve cinsiyete göre farklılık görülmemekte, sadece Çankaya’dakilere kaynaklanan bir farklılık bulunmaktadır. Çocuklara yöneltilen şarkı sözleri “*Kuşu Kalkmaz, Kaldıramazsan Kaldırırılar*” gibi yan anlamsal düzlemde müstehcenliğe göndermelerde bulunan

sözlerden oluşmaktaydı. Çocukların yaş ve cinsiyetten bağımsız olarak bu göndermeleri anlayamadıkları, henüz soyut algılarının gelişmediği görülmektedir.²⁷

Son 40 yıllık dönemde şarkı sözleri de gittikçe artan miktarda olumsuz mesaj içermekte ve bunlar sayesinde pek çok adolesan için gebelik, uyuşturucu, kazanılmış immün yetmezlik sendromu (AIDS) ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıklar, adam öldürme ve intihar, psikolojik travma günlük yaşantının olağan manzarası haline gelmektedir.²⁸

Cinsel içerikli yayınlara gösterilen tepki ve bu yayınlardan etkilenme düzeyi yaş, cinsiyet ve bireysel faktörlere göre değişebilmektedir.²⁹ Müstehcenliğin kabul edilebilirlik sınırı sosyo-kültürel faktörlerden etkilenmektedir. Çalışmamızda Çankaya’dakilerin, diğer iki ilçedeki çocuklara; kızların erkeklere; küçüklerin kendilerinden büyüklere oranla müzik videolarında müstehcen görüntü olmadığını düşündükleri görülmektedir.

Günümüzde fiziksel ve cinsel şiddet içeren mesajların giderek kliplere egemen olduğu, içerikteki mesajların derecesi ne olursa olsun bunların şarkıcı ve görüntüde yer alan diğerleri tarafından öne çıkarılıp abartıldığı görülmekte ve bunlara fazlaca maruz kalınması, bu tür davranışlara karşı duyarsızlaşmaya, bunların kanıksanmasına ve davranış modeli olarak kullanılmasına yol açmaktadır.^{14,20-36} Aynı zamanda, çocuklukta pornografik gösterimlere maruz kalma onların seksüel davranışlarının zarar görmesine, psikolojik travma yaşamalarına, erken yaşlarda seksüel uyarılmalarına ve bu bağlamda cinsel tutkunluğa neden olabilmekte ve ileri yaşlarda da cinsel sapkınlıklara yol açabilmektedir.³⁷⁻³⁹ Çocukların medya aracılığı ile gelişim dönemlerine uygun olmayan bu tür görüntülere maruz bırakılması, onların istismar edilmesi anlamına da gelmektedir.¹³

Sonuç olarak, müzik videolarının görsel cazibesini arttırmak için içeriğinde cinsel sömürü yapılmakta ve çocuklar bu sömürüye maruz bırakılmakta, yani istismar edilmektedir. Bu durum

çocuk ve gençlerde bilinçaltı düzeyde birtakım olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Erken yaşta bu tür görüntülere maruz kalma, sürekli olarak cinsel uyarılma nedeniyle çocuklarda cinsellik yaşının aşağı çekilmesine, onların giderek pornografik gösterimlere duyarsızlaşmasına ve ileriki yaşamlarında pornografik gösterimi meşrulaştırmalarına ve bu tür eylemleri taklit etmelerine neden olabilmekte ve müstehcenliğin kabul edilebilirlik sınırının genişlemesine yol açabilmektedir. Bu konuda medya kuruluşlarının özdenetim ilkelerine ve yasalara uymaları, ebeveynlerin çocuklarının müzik videolarını izlemeleri konusunda daha titiz davranmaları gerekmektedir.

Teşekkür

Anket sorularının hazırlanmasındaki katkılarından dolayı Yard.Doç.Dr. Galip YÜKSEL ve Prof.Dr. İrfan ERDOĞAN'a ve müzik videolarının otizm ile ilişkisi konusundaki katkısından dolayı Prof.Dr. Ferda AKTAŞ'a teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Hançerlioğlu O. Felsefe Ansiklopedisi. 1. Cilt. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1993. p.214.
- Oskay Ü. Müzik ve yabancılaşma: Aristo, Huizinga, Adorno üzerine bir çalışma. 1. Baskı. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları; 1982. p.25-43.
- Çelikkcan P. Müziği seyretmek: Popüler müzik-medya ilişkileri açısından müzik videosu ve müzik televizyonu. 1. Baskı. Ankara: Yansına Yayınları; 1996. p.37-67.
- Adorno T. On popular music. In: Frith S, Goodwin A, eds. On record-rock pop and the written world. New York: Pantheon Books; 1990. p.301-14.
- Allen M. Exposure to pornography and acceptance of rape myths. Journal of Communication Winter 1995;45:21-5.
- Tura SM. Freud'dan Lacan'a psikanaliz. 2. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları; 1997. p.5-44.
- Cirhinlioğlu FG. Çocuk ruh sağlığı ve gelişimi: Okul öncesi dönem. 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık; 2001. p.7-10.
- T.C. Başbakanlık DİE Yayınları. No: 2497. Ankara 2001. p.146-65.
- Demirbağ AE. Bilimsel araştırmalarda biyoistatistik. Ankara Cerrahi Dergisi 2001;3:157-66.
- Çaplı B. Medya ve Etik. 1. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi; 2002. p.184-8.
- Artan İ. Cinsel eğitimde televizyonun rolü. Eğitim ve Bilim Dergisi 2001;26:50-4
- Özdiker C. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu anketleri. RTÜK İletişim Dergisi 2000;1:24-8.
- Erden G. Çocuğun yazılı ve görsel basında istismarı: Suç kurbanı ve suç zanlısı çocuk haberleri. Türk Psikoloji Bülteni 2002;24:69-73.
- Ersöz AG. Müzik videolarındaki şiddet ve pornografik mesajların gençler ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri. RTÜK İletişim Dergisi 2002;5:7-14.
- Gül AA. Sayısal ortamda zararlı televizyon yayınlarından çocukların korunması üzerine Avrupa Birliği çalışmaları. Kocaeli üniversitesi İletişim fakültesi Araştırma Dergisi 2002;1:49-74.
- Seçkin G, Nacaroğlu D. Çocuğun dil çevresinde televizyonun yeri ya da rolü. RTÜK İletişim Dergisi 1999;2:3-10.
- Dietz WH. Television, obesity, and eating disorders. Adolescent Medicine State of the Art Reviews 1993;4:543-9.
- Morgan M. Television and school performance. Adolescent Medicine State of the Art Reviews 1993;4:607-22.
- Took KJ, Weis DS. The relationship between heavy metal and rap music and adolescent turmoil: Real or artifact? Adolescence 1994;29:613-21.
- Sarı N. Devingen reklam görüntülerinde tutku öğeleri aracılığıyla cinsellik kavramının aktarımı ve çözümlenmesi. İstanbul İletişim Fakültesi Dergisi 1999;9:345-65.
- Özer K. Sanal ve gerçek. Bilişim Kültürü Dergisi 2003;32:56-9.
- Committee on Public Education. Media education. Pediatrics 1999;104:341-3.
- Öztürk HE. Çocuk ve TV: Kişilik gelişimi açısından. 1. Baskı. İstanbul: Beyaz Yayınları; 2002. p.32-75.
- Öktem F. Ekranın tehlikeli yüzü: Şiddet ve cinsellik. 1. Baskı. Ankara: TRT TV Prodüktörleri ve Yönetmenleri Derneği; 2002. p.10-3.
- Hall L. An affair of the mind: One woman's courageous battle to salvage her family from the devastation of pornography. Colorado: Focus On The Family Tyndale House Issues; 1998. p.63-8.
- Rich M, Woods ER, Goodman E, Emans SJ, Durant RH. Agressors or victims: Gender and race in music videos violence. Pediatrics 1998;101:669-74.
- Şirin MR. TV, çocuk ve aile. 1. Baskı. İstanbul: İz Yayıncılık; 2000. p.95.
- Committee on Communications. Impact of music lyrics and music videos on children and youth. Pediatrics 1996;98:1219-21.
- Feiring C, Taksa L, Lewis M. Age and gender differences in children's and adolescent's adaptation to sexual abuse. Child Abuse Negl 1999;23:115-28.
- Alemdar K, Erdoğan İ. Popüler kültür ve iletişim. 1. Baskı. Ankara: Ümit Yayıncılık; 1994. p.3-11.
- Kinder M. Music video and the spectator: Television, ideology and dream. In: Newcomb H, ed. Television the Critical View. New York-Oxford: Oxford University Press; 1987. p. 229-54.
- Durant RH. Violence and weapon carrying in music videos: A content analysis. Pediatr Adolesc Med 1996;151:441-2.
- Köksal Ş. Pornografi ve kadınlara yönelik şiddet: Porno-grafi tanımları ve tartışmaları. Türk Psikoloji Bülteni 1999;4:80-3.
- Diğer M, Yılmazkol Ö. Where from our children learn violence, I. Uluslararası Çocuk ve İletişim Konferansı: Milenyumda Çocuk ve İletişim 2003; İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi 2003. p.12.
- Büker S, Kıran AE. Reklamlarda kadına yönelik şiddet. 1. Baskı. İstanbul: Alan Yayıncılık; 1997. p.17-30.
- Srasburger VC. Sex, drugs, rock'n roll and the media: Are the media responsible for adolescent behavior. Adolescent Medicine State of the Art Reviews 1997;8:403-14.
- Bayam G. Medya ve şiddet. RTÜK İletişim Dergisi 1999;2:18-9.
- Hayez JY. Confrontation of children and adolescent with pornography. Arc Pediatr 2002;9:1183-8.
- Benedek EP, Brown CF. No excuses; televised pornography harm children. Harv Rev Psychiatry 1999;7:236-40.